

SILIZEZKO NAFARROA

Hiru eremuetako txikiena da. Iparreko eta ipar-mendebaldeko azaleratze paleozoikoetara mugatzen da: **Bortzirietako, Kintoko eta Orotz-Beteluko mendiguneak**, baita haien inguruko estalki detritikoa ere. Harri ohikoenak arbelak, kuartzitak eta eskistoak dira, baina konglomeratuak eta hareharriak ere aurkitu ditzakegu. Arbelek erliebe leunak sortzen dituzte. Kuartzitek, aldiz, paisaia malkartsuagoak. Granitoak **Aiako Harrietan** baino ez dira azaleratzen.

mapan kokatu

KAREHARRIZKO NAFARROA

Mesozoikoan eta Zenoziokoaren hasieran itsas sedimentazioa jaso eta, gero, orogenesi alpetarrak tolestu zuen eremuari dagokio. Harri nagusia kareharria da. Oso gogorra den arren, ura oso erraz iragazten zaio. Horrela, euri-urak erraz disolbatzen du eta pitzadura edo diaklasa ugari egiten ditu. Ohiko erliebe mota karstikoa da: dolinak, lapiazeak, leize zuloak, lur azpiko kobazuloak eta haitzarteak edo arroilak (**Arbaiun, Irunberri,...**). Kareharriez gain, hainbat flysch daude, erraz higatzen direnak, horren ondorioz, kubetak, korridoreak eta ibar zabalak eratu dira: **Iruñerria, Irunberri-Agoizko arroa** eta **Arakilgo korridorea**, esate baterako. **Kodes, Lokiz, Urbasa, Andia, Erreniega, Alaitz, Izko eta Leire** mendiek osatzen duten lerroaren iparraldetik zabaltzen da kareharrizko Nafarroa.

mapan kokatu

BUZTINEZKO NAFARROA

Ebroko sakonuneari dagokio, eta Nafarroako Erdialdea eta Erribera barne hartzen ditu, gutxi gorabehera. Eremu horrek erakusten duen erliebea hauxe da gaur: mendixkak, muinoak eta lautadak. Eremu horretako harri ugariak buztinak dira, eta, haiekin batera, kareharri lakutarrak eta igeltsuak. Horregatik, higadura mota berezia sortzen da: erliebe maldatsua edo erliebe tabularra (mahaiekin, muinoekin eta kono-enborraren formako muinoekin), baita alubioi kuarternarioko gunak zabalak ere, glazis eta terraza moduan.

mapan kokatu

GLOSATEGIA: hitzak asmatu.

_____ : Geruza geologikoen haustura, banatutako blokeen mugimendu erlatibo horizontal edo bertikala dakarrena.

_____ : Batik bat kararren eta, neurri txikiagoan, beste arroken disoluzioz sortzen den topografi mota. Lurralde hauetako ezaugarri nagusiak lapiazak, haitzuloak eta leizeak dira.

_____ : Meridiano jakin batetik eta ekuatoretik abiatuz, puntu batek Lurreko gainazalean duen posizioa zehazteko koordenatu-parea (longituda eta latitudeak).

_____ : Kretaziko-amaieran hasitako orogenia, berorren fase nagusiak Tertziarioan zehar gertatu zirelarik. Horrela deritza, besteak beste, Alpeen gorapena probokatu zuelako.

_____ : orogenesiak sortutako tolestura baten ganbilaren aldeari deritza horrela.

_____ : eraldaketa-prozesu bizia jasan duen harria; prozesu hori lurraren barnean gauzatzen da, temperatura eta presio altuen eraginpean, gehienbat. Adibidez: gneis-a, arbelak, kuartzitak, granitoa, eskistoak.

_____ : egitura sakoneratu eta biribil antzekoa da, material bigunak (igeltsua eta gatzak, gehienbat) material gogorragoan gainetik azaleratzerakoan sortua, lurraren barne-presioek eraginda.

_____ : material gogorrez osatutako mendigune zaharrei deitzeko erabiltzen den terminoa da; Aro Primarioan eratu zen, eta Alpetar orogenesiak _____ horretan failak sortu zituen, material gogor horiek konprimitu eta haustearen ondorioz.

_____ : Lurrazaleko puntu batetik ekuatorera dagoen distantzia angeluarra, delako puntutik esferaren erdigunera doan zuzenak ekuatore-planoarekin osatzen duen angeluaren bidez (0-90°) eta ipar edo hego hemisferiokoa den erantsiz adierazten dena.

_____ : Aro Primarioan erliebea sortu zuen prozesu multzoa.

_____ : agente higatzaileek (urak, haizeak edota izotzak) jatorrizko arroka txikitu, garraiatu eta metatzearen ondorioz sortutako arroka sedimentarioa. Harria osatzen duten partikulen tamainaren arabera honela sailkatzen dira: lutitak, arenitak (harea) eta ruditak (konglomeratuak, bretxak eta legarrak).

_____ : jatorri sedimentarioko harria; Aro Sekundarioan, itsas fosetan hildako organismoen karekiak metatzearen ondorio da, batez ere; hareharri edo buztinosagaiekin ere ager daiteke. Tertziarioan, Alpetar orogenesian, presio indarrek sedimentu horiek bultzatu eta tolestu zituzten.

_____ : Forma karstikoen multzoa, gailur zorrotzez bereizitako ildaxka sakon eta zulo irregularrez osatua.

_____ : Jatorri karstikoko sakongune itxi eta txikia.

_____ : jatorri sedimentarioko materialen segida; zenbait material osaturik dago (hareharria, kareharria, buztin-eskistoak), geruzaka antolatuta.

_____ : erliebearen depresio edo fosa bat betetzea, urak garraiatutako

_____ : orogenesiak sortutako tolestura baten ahurraren aldeari deritzo horrela.

IRUDIAK IDENTIFIKATU: